

УДК 336.1:352

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В. Д. Москалик

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ФІН-1 інт,
навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник – к.е.н., доцент К. М. Семенюк

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті висвітлено класифікацію податків, важливі аспекти дохідної бази місцевих бюджетів. Також проаналізовано організацію надходжень місцевих податків та зборів. Обґрунтовано значення податків у формуванні місцевих бюджетів.

Ключові слова: податкові надходження; збори; місцеві податки; бюджет; доходи; фінансова політика.

The article highlights tax classification, important aspects of the revenue base of local budgets. The organization of local tax revenues and fees was also analyzed. The importance of taxes in the formation of local budgets is substantiated.

Keywords: tax revenues; fees; local taxes; budget; revenue; financial policy.

Тема місцевих податків і зборів є дуже актуальною у сучасному світі, оскільки вона стосується не лише фінансових питань місцевих органів влади, але й впливає на рівень розвитку економіки та благополуччя громадян. Місцеві податки та збори є важливою складовою фінансової системи країни та мають значний вплив на формування місцевих бюджетів. Вони є одним з основних джерел надходжень до місцевих бюджетів, з них фінансуються різноманітні проекти, такі як будівництво та ремонт доріг, забезпечення громадського транспорту, розвиток інфраструктури, освіти та охорони здоров'я.

Окрім того, місцеві податки та збори дозволяють місцевим урядам бути більш автономними та ефективними у прийнятті рішень щодо розвитку своєї території. Збирання місцевих податків та зборів дає можливість місцевим органам управління більш точно оцінювати потреби своїх громадян та використовувати отримані кошти відповідно до цих потреб.

Мета цієї статті полягає в розгляді ролі місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів. У статті проаналізовано види місцевих податків та зборів, їхні особливості та вплив на фінансову стабільність місцевих бюджетів.

Податки – це обов'язкові платежі до відповідного бюджету, що справляються з платників податку відповідно до Податкового кодексу України (далі ПКУ). Основним призначенням податків є покриття витрат держави, вирішення її завдань, а також створення умов для підвищення ефективності виробництва і регулювання споживання в суспільстві.

Місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі, які встановлюються місцевими органами влади і є обов'язковими до сплати за встановленими ставками тільки на певній території. До місцевих податків і зборів належать: податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір.

Зарахування місцевих податків та зборів здійснюється виключно до місцевих бюджетів.

Податок на майно – це прямий податок, що встановлюється на майно організацій або приватних осіб. Складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку та плати за землю.

Єдиний податок – це місцевий податок, що сплачують юридичні та фізичні особи на спрощеній системі оподаткування.

Збір за місця для паркування транспортних засобів – це місцевий збір за користування місцем, відведеним для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів, які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Туристичний збір – це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету [1].

З кожним роком кількість надходжень місцевих податків та зборів до бюджетів в Україні збільшується. Це можна вважати позитивним фактором, оскільки це сприяє підвищенню фінансової стійкості місцевих громад та дозволяє їм більш ефективно здійснювати соціально-економічний розвиток. Збільшення надходжень місцевих податків може забезпечити додаткові ресурси для фінансування інфраструктури, соціальних програм, освіти, культури, забезпечення безпеки тощо. Це може підвищити рівень життя населення та забезпечити сталість розвитку місцевої економіки.

Під час дослідження зведеного бюджету Рівненської області було проаналізовано динаміку надходжень місцевих податків і зборів до бюджету за останніх 5 років – з 2018 року по 2022 рік включно (табл. 1). У 2018 році в результаті надходження місцевих податків і зборів місцевий бюджет Рівненської області отримав 987,90 млн грн, у 2019 р. – 1227,41 млн грн, у 2020 році – 1263,63 млн грн, у 2021 році – 1509,22 млн грн, у 2022 році – 1560,42 млн грн. Отже, за останні 5 років річна сума надходжень в бюджет від місцевих податків поступово збільшувалася [2].

Таблиця 1

Питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевого бюджету Рівненської області за 2018–2022 роки, млн грн

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Доходи бюджету	22669,27	20827,47	13574,07	16075,04	15626,54
Місцеві податки і збори	987,90	1227,41	1263,63	1509,22	1560,42
Відношення місцевих податків і зборів до доходів місцевого бюджету, %	4,36	5,89	9,31	9,39	9,99

Оскільки абсолютна сума надходжень місцевих податків і зборів щорічно зростала, питома вага теж збільшувалася – з 4,36% у 2018 році до 9,99% у 2022 році, що свідчить про збільшення питомої ваги у 2 рази. Динаміку доходів місцевого бюджету і місцевих податків і зборів в Рівненській області наведено на рис. 1.

Проведемо аналіз структури місцевих податків та зборів місцевих бюджетів України в цілому за 2021 і 2022 роки (табл. 2).

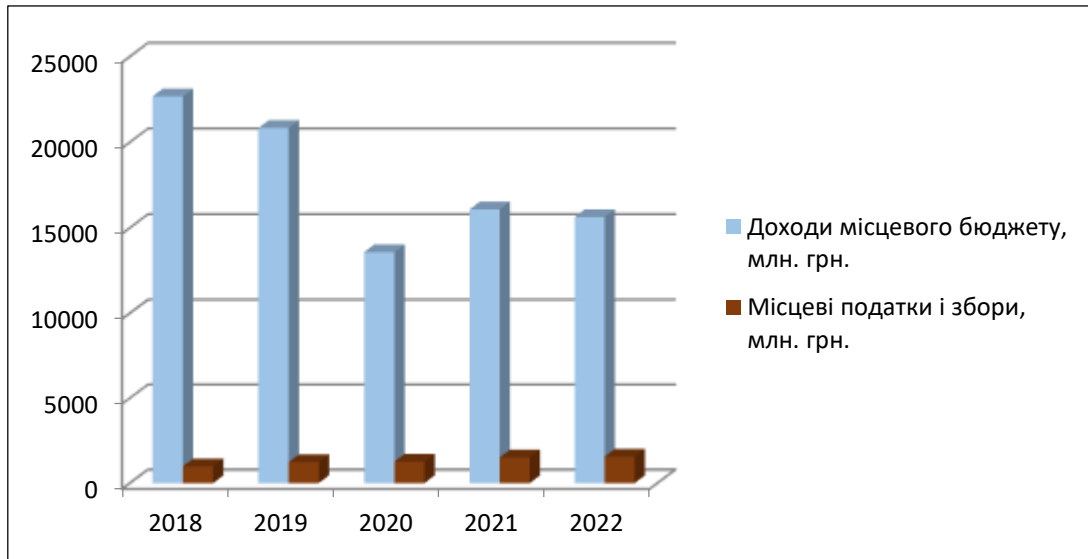

Рис. 1. Динаміка доходів місцевого бюджету і місцевих податків і зборів в Рівненській області за 2018–2022 роки

Таблиця 2

Структура місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів України за 2021–2022 роки, млн грн

Податок	2021	2022
Податок на майно	43242,74	36790,78
Збір за місця для паркування транспортних засобів	127,02	101,77
Туристичний збір	243,97	186,43
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	0,44	0,03
Єдиний податок	46282,39	47226,06

У 2021 році, серед місцевих податків та зборів, що внесли найбільший внесок у формування бюджетів, можна виділити наступні: єдиний податок, податок на майно, туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів.

За умов посилення роботи контролюючих органів щодо стягнення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору та збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності, надходження до бюджету збільшаться [3, С. 23].

Відповідно більшість показників 2022 року зменшили у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ в Україну, окрім єдиного податку, який порівняно із 2021 роком збільшився на 943,67 млн грн. Приросту надходжень єдиного податку в 2022 році слугували зміни до податкового законодавства.

По-перше, суб'єктам господарювання зі значними доходами (великий бізнес) надали право переходити на спрощену систему оподаткування. Як наслідок, чимало суб'єктів господарювання обрали спрощену систему оподаткування та сплату єдиного податку замість податку на прибуток, що забезпечило приріст такого виду надходжень. При цьому змінилися терміни сплати даного податку – сплата відбувається не поквартально, а помісячно (протягом 30 днів після закінчення звітного місяця) [4].

Структуру доходів місцевих бюджетів і місцевих податків та зборів за 2022 рік відображено на рис. 2.

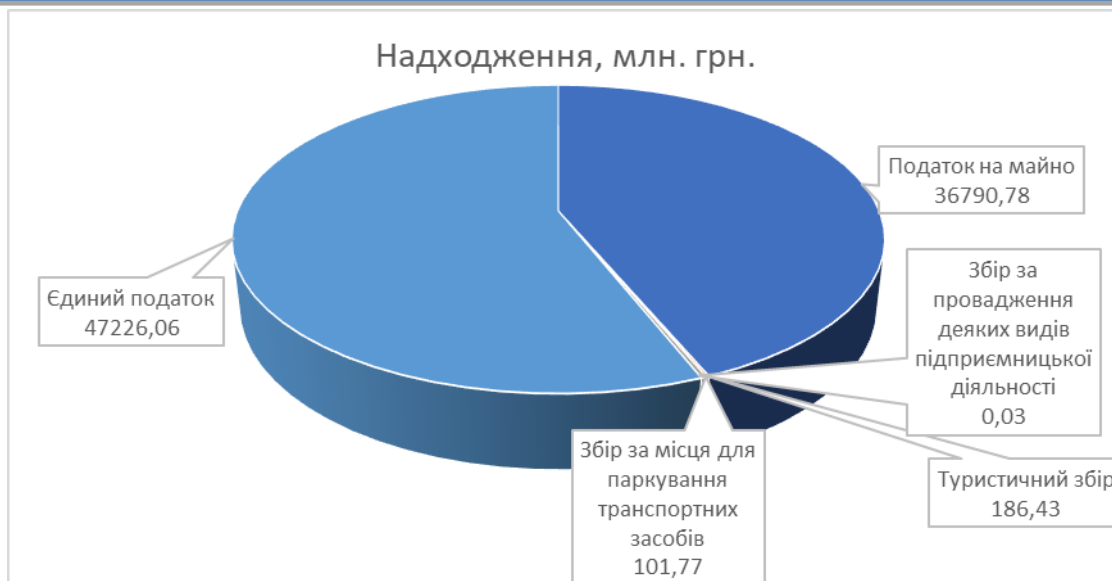

Рис. 2. Структура доходів місцевих бюджетів і місцевих податків та зборів за 2022 рік

Для того, щоб забезпечити підвищення ефективності надходжень місцевих податків та зборів, необхідні наступні нововведення:

1. З метою мінімізації зловживань здійснити реформування оподаткування малого бізнесу;
2. Податок на доходи фізичних осіб зараховувати в повному обсязі до місцевих бюджетів;
3. Збільшити перелік місцевих податків та зборів, шляхом відновлення скасованих податків або впровадження нових;
4. Забезпечити взаємодію роботи фіскальних органів та органів місцевого самоврядування [5, С. 259].

Отже, цінність місцевих податків і зборів полягає в тому, що вони дозволяють місцевим органам самоврядування забезпечувати фінансування потреб населення, а також місцеві податки є важливими для забезпечення сталості місцевих бюджетів і зменшення залежності від центрального уряду. Збільшення обсягу місцевих податків та зборів може забезпечити більше коштів для бюджетів і підвищити ефективність роботи місцевих органів влади, проте збільшення податкового тягаря на місцевих жителів може стати джерелом незадоволення населення і спричинити соціальні проблеми. Тому важливо збалансувати необхідність збільшення місцевих податків з урахуванням здатності населення їх платити.

Політика держави повинна сприяти ефективному використанню місцевих податків і зборів, які можуть бути дієвим інструментом управління бюджетними ресурсами на місцевому рівні, якщо вони використовуються належним чином, з урахуванням потреб населення, однак їхнє використання повинно бути супроводжене дотриманням вимог законодавства. Важливо також забезпечити чесність, прозорість та публічність у зборі і використанні місцевих коштів. Це допоможе зменшити корупційні ризики та забезпечити довіру громадян до місцевої влади та її діяльності.

1. Податковий кодекс України : Закон України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 04.02.2023). 2. Обласний бюджет Рівненської області : Державний вебпортал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 04.02.2023). 3. Місцеві податки і збори та їх роль у формуванні місцевих бюджетів. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 3. С. 20–23. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/3-4_2021.pdf. (дата звернення: 04.02.2023). 4. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення: 04.02.2023). 5. Нечипорук Н. Місцеві податки і збори та їх роль у наповненні місцевих бюджетів. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 2021. № 121. С. 264. URL: http://vtei.edu.ua/doc/21_04_2021/121.pdf (дата звернення: 04.02.2023).